

Abstrakt

Úvod: Opioidní substituční terapie (OST) v Kazachstánu zůstává i po 8 letech od zavedení programu předmětem kontroverze.

Cíle výzkumu: Analyzovat faktory ovlivňující postoje pacientů OST i těch, pro které by tato léčba byla vhodná, ale nevyužívají ji, a znalosti a postoje vybraných organizací a jejich představitelů – klíčových hráčů v dané oblasti.

Soubor a metody: Studie probíhala metodou dotazníkového šetření doplněného semistrukturovanými individuálními a skupinovými rozhovory. Studie se zúčastnilo 100 respondentů. První skupinu tvořilo 46 současných pacientů OST. Druhá skupina byla tvořena respondenty splňujícími kritéria závislosti na opioidech, a zahrnovala aktivní uživatele i pacienty léčby v (abstinenčně orientovaných) rehabilitačních zařízeních, mezi nimiž byli i bývalí pacienti OST. Sběr dat probíhal od října do prosince 2015. Do výzkumu byla zařazena (kvalitativní) interview se dvěma klíčovými informantkami.

Výsledky: Pacienti OST s průměrnou dosavadní délkou léčby 29,4 měsíců zaznamenali během léčby zlepšení zdravotního stavu, finanční situace, vztahů s okolím, byli spokojenější s místem bydliště ($p < 0,001$), a za posledních 30 dní podle vlastního vyjádření nepáchali žádné trestné činy. Ve všech uvedených kategoriích vykazovali vyšší míru spokojenosti než nepacientská skupina. Většina pacientů (80 %) byla s léčbou spokojena, i když pacienti zmiňovali řadu návrhů na zlepšení služeb. Všichni pacienti OST považovali za potřebné dále rozšiřovat dostupnost OST v Kazachstánu. Odpovědi respondentů ze skupiny nepacientů se významně lišily ($p < 0,001$): 40,7 % respondentů považovalo za potřebné rozšiřovat dostupnost OST a 38,9 % respondentů mělo opačný názor.

Interview s klíčovými informantkami ukázalo významné rozdíly v jejich názoru na OST. Zatímco pozitivní stanoviska ředitelky Národního vědecko-praktického centra zdravotní a sociální problematiky závislosti byla pečlivě vyargumentovaná a odvolávala se na veřejně dostupné dokumenty a zprávy, prezidentka Národní lékařské asociace byla v interview vyhýbavá, odmítala sdílet výzkumy a další podklady, na něž se odvolávala, a používala silně emočně zabarvená axiomatizovaná prohlášení, jimiž podporovala svůj negativní postoj k OST.

Závěr a doporučení: Ačkoliv pacienti OST hodnotili průběžné výsledky léčby jednoznačně kladně, postoje ostatních respondentů byly různorodé. Další intervence by se měly zaměřit na rozšiřování dostupnosti léčby a její přizpůsobení potřebám pacientů s ohledem na jejich psychosociální prospěch, na kontroly kvality služeb prováděné nezávislými odborníky a na systematické vzdělávání narkologů a lékařů obecně.

Klíčová slova: Kazachstán, závislost na opioidech, medicínská léčba, harm reduction, substituční léčba, metadon